

Eliza Lubojańska

"Oblicza przestrzeni informacyjnej w dobie Web 2.0", red. Katarzyna Domańska, Ewa Głowacka, Paweł Marczec, Bydgoszcz 2016 : [recenzja]

Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media nr 4 (27), 167-173

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE I OMÓWIENIA

Eliza Lubojańska

Biblioteka Teologiczna
Uniwersytet Śląski
eliza@wtf.us.edu.pl

**Oblicza przestrzeni informacyjnej w dobie Web 2.0 /
pod red. Katarzyny Domańskiej, Ewy Głowackiej,
Pawła Marca. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu
Kazimierza Wielkiego, 2016. – 281 s. : il. ; 24 cm. –
ISBN 978-83-8018-083-3**

Problematyka koncepcji Sieci 2.0, związana z wykorzystaniem nowoczesnych technologii multimedialnych i sieciowych, przy współpracy użytkowników w tworzeniu zasobów, poruszana była w literaturze niejednokrotnie w różnych aspektach. Omawiana publikacja zbiorowa stanowi próbę przedstawienia tematu w ujęciu informatologicznym. Na całość pracy składają się teksty autorstwa bibliotekoznawców i informatologów oraz przedstawicieli bibliotek naukowych reprezentujących różne środowiska.

Jak podkreślono we wstępie, w *Obliczach przestrzeni informacyjnej w dobie Web 2.0* szczegółowej analizie poddane zostały zagadnienia z kręgu informacji naukowej, traktujące o roli bibliotek i zasobów cyfrowych „w aktualnych warunkach rozwoju tej przestrzeni” (s. 7). Recenzowana publikacja składa się z trzech bloków tematycznych. Pierwszy, *Informatologia i informacja a przestrzeń Internetu*, został podzielony na 7 rozdziałów, których tematyka oscyluje wokół zmian dokonujących się w przestrzeni informacyjnej pod wpływem nowych technologii i nowych kanałów komunikacji naukowej.

W pierwszym rozdziale „*iSchools*” – *nieunikniony etap ewolucji czy koncepcja kształcenia z zakresu informatologii?* Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska poruszyła problem ewaluacji programów kształcenia w zakresie bibliologii i informatologii. Najwcześniej zmiany te dokonywały się w Stanach Zjednoczonych – w 2005 r. 14 uczelni zawiązało tam konsorcjum pod nazwą *iSchools*. Jego głównym celem stała się promocja nauki o informacji i jej znaczenia w społeczeństwie

poprzez organizowanie konferencji i podejmowanie wspólnych projektów. Grupa ta szybko rozwinęła działalność na innych kontynentach. W 2014 r. jej członkami było 59 uczelni zlokalizowanych w Ameryce Północnej, Australii, Europie i Azji. M. Fedorowicz-Kruszewska omówiła inicjatywy uniwersytetów współtworzących konsorcjum, kierunki studiów i obszary badawcze, podkreślając, że programy nauczania na tych kierunkach „są odpowiedzią na rosnące zapotrzebowanie na profesjonalistów w dziedzinie nowych technologii” (s. 18). Autorka zawarła w swym tekście także postulat dotyczący podjęcia dyskusji w środowisku polskich bibliologów i informatologów na temat koniecznych zmian w programach kształcenia w tym zakresie.

Kolejny rozdział, *Semantyczne technologie i narzędzia stosowane w bazie wiedzy DBpedia*, autorstwa Iwony Filipowicz, poświęcony został projektowi DBpedia. Baza powstała w 2006 r. w celu bardziej efektywnego wykorzystania zasobów Wikipedii poprzez wyodrębnianie ustrukturyzowanych zasobów danych według odpowiednich ontologii. Struktura bazy umożliwiła tworzenie rozbudowanych charakterystyk wyszukiwawczych, na które odpowiedź znaleźć można w wielu artykułach Wikipedii. Autorka zwróciła uwagę, że zainteresowanie semantycznym opracowaniem internetowych zbiorów informacji nieustannie rośnie.

Motywy przewodnim trzeciego rozdziału, *Ukryty Internet – nowe podejście*, autorstwa Natalii Pamuły-Cieślak, są niewidzialne zasoby Internetu. Autorka przedstawiła terminologię i zakres pojęciowy sieci głębiej. Zaakcentowała wpływ nowoczesnych technologii na zmiany zachodzące w procesie udostępniania i wyszukiwania informacji. Posiłkując się bogatą literaturą przedmiotu, udowodniła, że głęboka część sieci podlega nieustannym ewaluacjom. W związku ze zwiększeniem ilości informacji pojawiają się nowe obszary niewidzialności, a jednocześnie pewne fragmenty sieci eksplorowane są znacznie głębiej.

Użycie nowych technologii i urządzeń mobilnych w edukacji stało się przedmiotem rozważań Katarzyny Domańskiej w rozdziale *Serwisy edukacyjne w przestrzeni Web 2.0*. Autorka podkreśliła, że dostęp do informacji i edukacji jest niezwykle ważny nie tylko w formie tradycyjnej, ale także cyfrowej. Słusznie zauważyła, iż w dobie rewolucji informacyjnej, kiedy uczniowie traktują Internet jako realny element rzeczywistości, szkoły powinny być bardziej innowacyjne i kreatywne w wykorzystaniu nowoczesnych technologii (s. 49). Następnie zaprezentowała wybrane zasoby serwisów edukacyjnych (m.in. strony WWW Ministerstwa Edukacji Narodowej, Centralnej Komisji Egzaminacyjnej), ich zadania i funkcje oraz klasyfikację. W podsumowaniu K. Domańska zaakcentowała, że w sieci funkcjonuje wiele serwisów zawierających

cenne materiały edukacyjne, jednak nie są one wykorzystywane przez uczniów (s. 62).

W kolejnym rozdziale, *Analiza biblioblogów jako kanałów komunikacji naukowej i zawodowej*, Marcin Karwowski przeprowadził badania ilościowe i jakościowe 17 wybranych blogów z dziedziny bibliologii i informatologii. Kryteria oceny oraz wyniki badań zaprezentował w postaci tabel i wykresów. Przedstawił rankingi aktualności i popularności blogów i aktywności blogerów, scharakteryzował zawartość treściową wybranych blogów. Wyniki badań dowodzą, że obecnie spada liczba biblioblogów. M. Karwowski podkreślił jednak, że „blogi, które nadal funkcjonują, prowadzone są na wysokim poziomie” (s. 77).

W rozdziale *Klasyfikacja piśmiennictwa w dobie Internetu* Jolanta Hys scharakteryzowała klasyfikacje uniwersalne (Klasyfikacja Dziesiątna Deweya, Klasyfikacja Biblioteki Kongresu, Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiątna) i specjalistyczne (Iconlass, Mathematics Subject Classification, ACMr Computing Classification System), ze szczególnym uwzględnieniem tych, które są stosowane w Polsce. Autorka omówiła funkcjonowanie klasyfikacji w środowisku sieciowym w aspekcie mapowania i wizualizacji.

Ostatni rozdział tej części pracy, *Systemy CMS a Web 2.0 – wybór rozwiązań*, Mariusza Jarockiego dotyczy popularnego oprogramowania wykorzystywanego do zarządzania treścią serwisów internetowych. Autor omówił w nim 3 najbardziej popularne systemy zarządzania treścią (CMS): WordPress, Joomla i Drupal, zwracając uwagę na coraz większą popularność systemów CMS. Za cel pracy przyjął zweryfikowanie popularności poszczególnych usług Web 2.0 dla każdego z badanych CMS-ów. Wśród niewątpliwych atutów wymienił możliwość współpracy systemów CMS z portalami społecznościowymi, blogami, podcastami i witrynami wiki. Przeprowadzona analiza wykazała, że największe wsparcie w tym zakresie oferuje WordPress (s. 101).

Drugi blok tematyczny pracy, *Biblioteki w przestrzeni informacyjnej sieci WWW*, został poświęcony zagadnieniu technologii informacyjno-komunikacyjnych. Analizie poddano wpływ tych technologii na funkcjonowanie bibliotek różnych typów, scharakteryzowano zmiany zachodzące w usługach bibliotecznych, związane ze stosowaniem nowoczesnych technologii. Omówiono kwestię dostępności serwisów internetowych bibliotek na urządzeniach mobilnych.

W rozdziale rozpoczynającym blok, *Biblioteki szkolne w cyberprzestrzeni(?)*. *Uwagi o promocji książnic wybranych szkół podstawowych*. *Rekoniesans badawczy*, Jolanta Dzieniakowska podjęła temat wykorzystania nowoczesnych technologii w działalności promocyjnej

bibliotek szkół podstawowych. Autorka podkreśliła, że nowe media stanowią szansę na zainteresowanie działalnością bibliotek i poprawę ich wizerunku. Na podstawie analizy 66 stron internetowych bibliotek, uwzględniającej m.in. strukturę, aktualność, funkcjonalność i estetykę stron oraz zawartość elementów promocyjnych, J. Dzieniakowska dokonała oceny serwisów poprzez kategoryzację w następujących grupach: najlepsze, wyróżniające się i najłabsze. W podsumowaniu zadała pytanie dotyczące zasadności funkcjonowania strony internetowej biblioteki, jeśli strona ta nie jest aktualizowana i nie zawiera podstawowych informacji.

W kolejnym rozdziale, *Dostępność serwisów internetowych różnych typów bibliotek na urządzeniach mobilnych*, Paweł Marzec dokonał analizy ilościowej i jakościowej 176 stron internetowych bibliotek. Głównym celem pracy było określenie skali optymalizacji stron internetowych dla urzędzeń przenośnych w różnych typach bibliotek polskich. Badacz wykazał, że „dostosowanie serwisów internetowych bibliotek w Polsce do potrzeb użytkowników Internetu mobilnego nie jest powszechne” (s. 132) i tylko w 8% ogółu badanych serwisów zastosowano rozwiązania techniczne związane z optymalizacją.

Poruszana wcześniej problematyka promocji bibliotek w Internecie stała się także przedmiotem rozważań Moniki Olczak-Kardas. Autorka w pracy *Strony internetowe bibliotek pedagogicznych – narzędziem promocji i komunikacji z użytkownikiem (na wybranych przykładach)* przytoczyła najciekawsze rozwiązania technologiczne o charakterze reklamowym, prezentowane w serwisach bibliotek pedagogicznych. Podkreśliła, że biblioteki oferują coraz to nowsze usługi, aby „nadążyć za zmieniającą się rzeczywistością, a przede wszystkim potrzebami czytelników” (s. 147), a serwisy biblioteczne stają się miejscem wirtualnych spotkań z użytkownikami.

Najważniejsze inicjatywy podejmowane w obszarze komunikacji cyfrowej na przykładzie biblioteki akademickiej zaprezentowane zostały w rozdziale *Przestrzeń informacji cyfrowej w Bibliotece Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy* autorstwa Kazimierza Adamczyka, Macieja Weryho i Małgorzaty Zmitrowicz. Autorzy podjęli próbę „scharakteryzowania podstawowych elementów cyfrowej oferty biblioteki w kontekście wykorzystania technologii Web 2.0” (s. 150). Wśród wymienionych elementów znajdują się: opcja przeszukiwania katalogu, indywidualnego zamawiania i śledzenia operacji dokonywanych na koncie, integracja różnych zasobów informacji, tworzenie elektronicznej bazy publikacji pracowników czy udostępnianie zasobów pełnotekstowych w bibliotekach cyfrowych i repozytoriach. Jednakże wydaje się,

że w obecnych realiach przywoływanie możliwości przeszukiwania katalogu internetowego jako istotnego elementu usług sieciowych jest mało zasadne, gdyż jest to standard, bez którego nie funkcjonuje dzisiaj właściwie żadna biblioteka.

Ostatni blok tematyczny publikacji został zatytułowany *Zasoby informacyjne w przestrzeni Internetu*. Składa się na niego 6 rozdziałów, których tematyka jest nieco bardziej zróżnicowana niż w wcześniejszych części książki.

W rozdziale zatytułowanym *Crowdfunding – alternatywne źródło finansowania w dobie Web 2.0* Małgorzata Kowalska omówiła istotę crowdfundingu¹. Autorka zaprezentowała rodzaje i modele finansowania społecznościowego oraz sposoby funkcjonowania 10 polskich platform crowdfundingowych. Ponadto dokonała oceny skuteczności podejmowanych inicjatyw, ze szczególnym uwzględnieniem projektów wydawniczych i bibliotecznych. M. Kowalska, powołując się na dane liczbowe pochodzące z platform crowdfundingowych, stwierdziła, że jest to uznany model finansowania projektów i przedsięwzięć, aczkolwiek słabo rozpowszechniony w bibliotekach (s. 184).

Kolejny rozdział, *Druki wrocławskie z lat 1848–1918 w zasobach polskich bibliotek cyfrowych*, Bernadety Iwańskiej-Cieślik może zainteresować nie tylko historyków książki. Autorka dokonała przeglądu zasobów polskich bibliotek cyfrowych pod kątem stopnia digitalizacji wrocławianów. Omówiła dzieje drukarstwa wrocławskiego, następnie podała wyniki analizy przeprowadzonej z wykorzystaniem interfejsu Federacji Bibliotek Cyfrowych. Zaprezentowała ofertę drukarni wrocławskich w zbiorach cyfrowych oraz tematykę kolekcji. Podsumowując, stwierdziła, że „osoby selekcjonujące wrocławiana do digitalizacji wybrały istotne i cenne pozycje” (s. 208). Rozdział został uzupełniony o aneks zawierający spis druków wrocławskich w bibliotekach cyfrowych (stan na grudzień 2014 r.)

O specyficznym rodzaju kolekcji, jakim są oprawy, traktuje rozdział Elżbiety Pokorzyńskiej *Kolekcje cyfrowe opraw zabytkowych*. Autorka przedstawiła wybrane komputerowe bazy opraw, ich zawartość, funkcjonalność i metodykę opracowania zbioru danych. Badaczka przeanalizowała zawartość 33 kolekcji, korzystając z różnych typów indeksów i bogatej ikonografii. Wśród trudności związanych z korzystaniem

¹ Autorka przytacza definicję Thomasa Lamberta i Armina Schwienbachera, którzy mianem crowdfundingu określają „działanie polegające na skierowaniu otwartego zaproszenia, głównie przez Internet, w celu zapewnienia środków finansowych – w formie darowizny lub w zamian za jakąś formę nagrody i/lub możliwość praw do głosowania – na rzecz wspierania określonych inicjatyw”.

z tego typu zbiorów wymieniła ich rozproszenie oraz brak standardów opisu obiektów, co uniemożliwia integrację baz danych.

Z kolei Wanda A. Ciszewska w rozdziale *Obecność elementów Web 2.0 w serwisach branży wydawniczo-księgarskiej* dokonała analizy działalności firm wydawniczych i księgarskich w Internecie na przykładzie trzech wiodących portali informujących o rynku książki: wydawca.com.pl, rynek-ksiazki.pl oraz wirtualnywydawca.pl. Oceniała ich funkcjonalność i zaprezentowała zakres wykorzystania elementów Web 2.0. Zdaniem autorki dużym mankamentem analizowanych stron internetowych jest niezbyt częste aktualizowanie informacji oraz ograniczone możliwości użytkowników pragnących współuczestniczyć w tworzeniu serwisów (s. 241).

Nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne wykorzystywane są również przez miłośników historii, literatury i kultury starożytnej. Do osób zainteresowanych obecnością zagadnień z kręgu szeroko pojętego antyku w sieci są skierowane treści zawarte w rozdziale *Antyk w Internecie* Dariusza Spychały. Autor omówił w nim kolekcje cyfrowe o tematyce starożytnej, zarówno o charakterze naukowym, jak i popularnym. Wniosek z przeprowadzonych analiz jest następujący: w przestrzeni internetowej dominują treści popularne. Problemem jest dotarcie do specjalistycznych treści naukowych, z uwagi na ogrom materiału rozpowszechnianego w Internecie i niedoskonałość narzędzi wyszukiwawczych.

Zbliżoną tematykę zaprezentował Zdzisław Kropidłowski w ostatnim rozdziale książki, „*Republika Listów*” online. Autor przybliżył projekt mający na celu zgromadzenie i udostępnienie w formie elektronicznej korespondencji będącej wytworem działalności myślicieli europejskich w latach 1550–1750. Baza nazwana *Early Modern Letters Online* powstała dzięki współpracy Biblioteki Bodlejańskiej i Uniwersytetu Oksfordzkiego, przy wsparciu finansowym Fundacji Andrew W. Mellona. Z. Kropidłowski scharakteryzował tematykę kolekcji oraz możliwości wyszukiwawcze serwisu, zwracając szczególną uwagę na zbiory pochodzące z Polski.

W omawianej publikacji podjęta została problematyka niezwykle istotna dla użytkownika globalnej sieci, zainteresowanego nie tylko dotarciem do określonych treści, ale również możliwością współtworzenia zasobów sieci. Praca zawiera wiele istotnych danych faktograficznych dotyczących różnorodnych projektów realizowanych w świecie cyfrowym. Odbiór treści ułatwia materiał ilustracyjny uzupełniający tekst wielu rozdziałów. Wszystkie rozdziały zostały opatrzone abstraktami w języku angielskim oraz bibliografią. Całość uzupełnia indeks nazwisk

i wykaz autorów. Objętość książki wynosi 281 stron, jej walorem jest prosty język wypowiedzi i szeroki wachlarz podejmowanych zagadnień.

Mimo że sama koncepcja Web 2.0, jak również zastosowanie narzędzi tej sieci w działalności bibliotek były już niejednokrotnie podejmowane w literaturze, to w omawianej pracy zagadnienie to zostało przedstawione w sposób interdyscyplinarny. Publikacja ta stanowi zatem dobrą propozycję lektury dla bibliotekarzy różnych typów bibliotek, przedstawicieli branży wydawniczo-księgarskiej i wszystkich osób zainteresowanych wykorzystaniem nowych technologii w instytucjach kultury i nauki.